

5. Zakon Ukrainy Pro treteiski sudy № 1701-IV. [Law of Ukraine On Arbitration Courts № 1701-IV]. (2004, May 11). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 35, 41. [in Ukrainian].

6. Zakon Ukrainy Pro derzhavnu reiestratsiiu yurydychnykh osib, fizychnykh osib - pidpriemtsiv ta hromadskykh formuvan № 755-IV. [Law of Ukraine On state registration of legal entities, natural persons - entrepreneurs and public formations № 755-IV]. (2003, May 15). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 31-32, 263. [in Ukrainian].

7. Pro Stratehiiu staloho rozvytku "Ukraina - 2020": zatv. Ukazom Prezydenta Ukrainy № 5/2015. [On the Sustainable Development Strategy "Ukraine - 2020": approved. By the Decree of the President of Ukraine № 5/2015]. (2015, January 12). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text> [in Ukrainian].

8. Pro Stratehiiu reformuvannia sudoustroiu, sudochynstva ta sumizhnykh pravovykh instytutiv na 2015-2020 roky: zatv. Ukazom Prezydenta Ukrainy № 276/2015. [On the Strategy for reforming the judiciary, the judiciary and related legal institutions for 2015-2020: approved. Decree of the President of Ukraine № 276/2015]. (2015, May 20). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276/2015#Text> [in Ukrainian].

9. Pro zatverdzhennia Poriadku vyplaty vynahorod derzhavnym vykonavtsiam ta yikh rozmiriv i rozmiru osnovnoi vynahorody pryvatnoho vykonavtsia: zatv. Postanovoioi Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 8 veresnia 2016 r. № 643. [About the statement of the Order of payment of remunerations to the state executors and their sizes and the size of the basic remuneration of the private executor: approved. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 643]. (2016, September 08). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/643-2016-p#Text> [in Ukrainian].

10. Pro zatverdzhennia Instruksii z orhanizatsii prymusovoho vykonannia rishen: zatv. Nakazom Ministerstva yustyttsii Ukrainy vid 02.04.2012 № 512/5. [On approval of the Instruction on the organization of enforcement of decisions: approved. By the order of the Ministry of Justice of Ukraine № 512/5]. (2012, April 02). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0489-12#Text> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 11.10.2019

УДК 342.736

Кіблик Дар'я Володимирівна,
аспірант Центральноукраїнського державного педагогічного
університету імені Володимира Винниченка
e-mail: kiblykdasha@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-2518-7647>

КОНВЕНЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Стаття присвячена дослідженню конвенційного механізму забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю. Визначено основні міжнародно-правові акти в системі ООН, що встановлюють засади дотримання прав осіб з інвалідністю. Акцентовано увагу, що міжнародний захист прав людини є однією з найважливіших галузей міжнародного публічного права, в рамках якої постійно триває розроблення і прийняття міжнародних угод у сфері захисту прав людини, та зокрема осіб з інвалідністю. У статті конвенційним механізмом міжнародного захисту прав осіб з інвалідністю необхідно вважати діяльність утворених на підставі міжнародних угод договірних (конвенційних) органів у системі Організації Об'єднаних Націй.

Автором статті розкрито інституційні та процедурні аспекти конвенційного механізму забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю. Встановлено органи, утворені міжнародними організаціями та міжнародними договорами та їх роль у захисті прав і свобод осіб з інвалідністю. Представлено міжнародні акти як спеціалізованого, так і загального характеру. Підкреслено, що майже всі нормативні документи з прав людини містять посилання на Загальну декларацію прав людини, прийнятту Генеральною Асамблеєю Організації об'єднаних націй 10 грудня 1948 року. Акцентовано увагу, що декларація має рекомендаційний статус, але на її основі були прийняті документи, що є обов'язковими для держав-членів ООН: Міжнародний пакт про громадянські та політичні права і Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права. Стандарти та принципи, проголошені у Загальній декларації прав людини, знайшли своє відображення в регіональних правових системах та законодавстві держав.

Ключові слова: міжнародний документ, конвенційний механізм забезпечення прав і свобод, особи з інвалідністю, міжнародна угода, договірні (конвенційні) органи.

Kiblik D. CONVENTIONAL MECHANISM FOR ENSURING THE RIGHTS AND FREEDOMS OF PERSONS WITH DISABILITIES

The article is devoted to the study of the conventional mechanism of ensuring the rights and freedoms of persons with disabilities. The main international legal acts in the UN system that establish the principles of respect for the rights of persons with disabilities are identified. Emphasis is placed on the fact that international protection of human rights is one of the most important branches of public international law, within which the development and adoption of international agreements in the field of protection of human rights, and in particular of persons with disabilities, is ongoing. In the article, the conventional mechanism of international

protection of the rights of persons with disabilities should be considered the activities of treaty (convention) bodies formed on the basis of international agreements in the United Nations system.

The author of the article reveals the institutional and procedural aspects of the conventional mechanism for ensuring the rights and freedoms of persons with disabilities. Bodies established by international organizations and international treaties and their role in protecting the rights and freedoms of persons with disabilities have been established. International acts of both specialized and general nature are presented. It is emphasized that almost all human rights regulations contain references to the Universal Declaration of Human Rights, adopted by the United Nations General Assembly on 10 December 1948. It was emphasized that the declaration has a recommendatory status, but on its basis were adopted documents that are binding on UN member states: the International Covenant on Civil and Political Rights and the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights. The standards and principles proclaimed in the Universal Declaration of Human Rights are reflected in the regional legal systems and legislation of the states.

Key words: international document, conventional mechanism for ensuring rights and freedoms, persons with disabilities, international agreement, treaty (convention) bodies.

Постановка проблеми. За офіційною статистикою в Україні станом на січень 2019 року – 6,3 % населення України становлять особи з обмеженими можливостями [1]. Що ще важливіше, це означає, що кожен знає людину з обмеженими можливостями – члена сім'ї, колегу, знайомого. Однак, вражаючи цифри не декларують забезпечення прав та свобод осіб з обмеженими можливостями. Сьогодні суспільство схильне часто нехтувати їх правами та обов'язками або стигматизувати осіб з інвалідністю, при цьому нехтуючи їх основними правами та свободами людини.

Тож, спробуємо детально описати як права людини та основні свободи в контексті інвалідності – право рівності перед законом, право на недискримінацію, право на рівні можливості, право на самостійне життя, право на повну соціальну інтеграцію, право на особисту свободу та особисту безпеку – може бути захищене за допомогою правових актів, встановлених міжнародним законодавством з прав людини.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичною базою дослідження є праці як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, а саме В. Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, Д. М. Бахрах, Ю. П. Битяк, В.В. Галунько, В.М.Гарашук, Р. А. Калужний, Д.П. Калаянов, Д.М. Лук'янець, О.І. Миколенко, Н. Р. Нижник, С.В. Петков, О.П.Рябченко, В.К. Колпаков, О. В. Кузьменко та ін.

Метою статті є аналіз міжнародного конвенційного механізму забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю.

Виклад основного матеріалу дослідження. Організація Об'єднаних Націй та правозахисні системи зарубіжних країн мають значну кількість правових інструментів, які можуть бути використані для захисту прав та свобод людей з інвалідністю. Оскільки документи про права людини, встановлені міжнародним правом, захищають усіх осіб без різниці будь-якої раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичної чи іншої думки, національного чи соціального походження, власності, народження чи іншого статусу, вони також захищають права та свободи людей з інвалідністю.

Деякі з цих інструментів з'явилися в рамках конвенцій або договорів, і вони є юридично обов'язковими для держав, які їх ратифікували. Інші – міжнародні декларації прав людини або «стандарти», хоча і не є юридично обов'язковими, вважаються авторитетним тлумаченням вимог міжнародної конвенції. Важливо зазначити, що ці стандарти закріплені в міжнародному праві, і вони представляють консенсус міжнародної думки. У більшості випадків вони видаються Генеральною Асамблеєю ООН, Радою або Верховним комісаром з прав людини. Вони можуть бути використані для керівництва формуванням або переглядом політики, планів чи програм; прийняття відповідного законодавства; та реструктуризація служб охорони здоров'я та реабілітації осіб з обмеженими можливостями.

Міжнародний пакт про громадянські та політичні права від 16.12.1966 р. є зобов'язальним документом ООН. Держави-учасниці зобов'язуються вжити необхідних заходів для прийняття законів чи інших заходів для реалізації прав, визнаних Пактом [10].

У Пакті зазначається, що кожна людина має невід'ємне право на життя, і що ніхто не може бути самовільно позбавлений свого життя, і що кожна держава-учасниця Пакту буде поважати всіх осіб на своїй території та підлягати її юрисдикції будь-яких раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичної чи іншої думки, національного чи соціального походження, майна, народження чи іншого статусу. Що стосується рівності, він визнає, що всі особи рівні перед законом і мають право на рівний захист закону без будь-якої дискримінації. Що стосується права на отримання інформації, у цьому документі зазначається, що кожна людина має право на свободу вираження поглядів - право шукати, отримувати та передавати інформацію та ідеї будь-якого виду, незалежно від меж, усно, письмово або друковано, як мистецтво, або через будь-які інші засоби масової інформації.

Стаття 7 захищає кожну людину від тортур або жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання – зокрема, вона стверджує, що ніхто не може піддаватися медичним або науковим експериментам без його вільної згоди.

Стаття 26 зазначає, що всі особи рівні перед законом і мають право на рівний захист закону. Держави-учасниці Пакту визнають право всіх осіб брати участь у культурному житті. Пактом засновано Комітет ООН з прав людини як договірний орган з просування та захисту прав людини, закріплених у цьому документі [10].

Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права від 16.12.1966 р. [10]. Пакт вимагає від

держав-учасниць гарантувати, що права, закріплені в цьому документі, будуть здійснюватися без будь-якої дискримінації незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичної чи іншої думки, національного чи соціального походження, власності, народження чи іншого статусу.

Хоча Пакт конкретно не стосується інвалідності, цей всеосяжний заклик до недискримінації неявно включає осіб з інвалідністю. Відповідно до статті 12 держави-учасниці визнають, що всі особи мають право на найвищий досяжний рівень фізичного та психічного здоров'я. Для досягнення повної реалізації цього права держави-учасниці, серед іншого, вживатимуть заходів для забезпечення здорового розвитку дітей, поліпшення всіх аспектів екологічної та виробничої гігієни, а також профілактики, лікування та контролю епідемії, професійних та інших захворювань [10].

У статті 10 держави-учасниці визнають, що вони повинні вживати спеціальних заходів захисту та допомоги від імені всіх дітей та молоді без будь-якої дискримінації з причини батьківства чи інших умов. Згідно з Пактом, держави-учасниці повинні вживати заходів, індивідуально та за допомогою міжнародної допомоги та співробітництва, для поступового досягнення повної реалізації прав, визнаних цим Пактом, у тому числі шляхом прийняття законодавчих заходів. Пакт створює Комітет ООН з економічних, соціальних та культурних прав як договірний орган з просування та захисту прав людини, закріплених у пакті. Ці два пакти, разом із Загальною декларацією прав людини, становлять Основні міжнародні документи з прав людини. Всі три забезпечують захист від дискримінації людей з інвалідністю.

Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18.12.1979 р. [5]. Конвенція не включає жодної конкретної мови щодо прав інвалідів, але, захищаючи права всіх жінок, вона включає жінок-інвалідів у свій парасольковий захист.

Стаття 11 захищає право жінок на охорону здоров'я та безпеку в умовах праці. Відповідно до статті 12 держави-учасниці вживають усіх належних заходів для усунення дискримінації жінок у галузі охорони здоров'я, щоб забезпечити на основі рівності чоловіків і жінок доступ до медичної допомоги послуги, в тому числі пов'язані з плануванням сім'ї. Конвенція встановлює Комітет ООН з питань ліквідації дискримінації щодо жінок як договірний орган з просування та захисту прав людини, закріплених в документі [5].

Конвенція про права дитини 20.11.1989 р. [6]. Містить положення про права людини щодо дітей та підлітків; у статті 2 інвалідність перерахована як одна з підстав заборони дискримінації. Стаття 23 визнає право дітей, які страждають на фізичні або психічні вади, отримувати спеціальний догляд. Стаття також встановлює заходи, які держави-учасниці повинні вжити, щоб гарантувати розвиток дитини як особистості та забезпечити її участь у спільноті. Стаття 24 визнає право на користування найвищим досяжним рівнем здоров'я. Стаття 25 визнає право на періодичний перегляд лікування дітей, які перебувають у закладах з причин фізичного чи психічного здоров'я. Стаття 27 визнає право дітей на захист від виконання будь-якої роботи, яка може становити небезпеку або перешкоджати їх навчанню або шкодити їх здоров'ю чи фізичному, психічному, духовному, моральному чи соціальному розвитку [6].

Конвенція встановлює Комітет ООН з прав дитини як договірний орган з просування та захисту прав людини, закріплених у цьому документі.

Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведень чи покарань від 10.12.1984 р. [9]. Положення, що містяться в цій Конвенції, захищають людей з інвалідністю, які, як передбачається, перебувають під захистом уряду. Відповідно до статті 2 держави-учасниці погоджуються вживати ефективних законодавчих, адміністративних, судових та інших заходів для запобігання актам катувань на будь-якій території, що знаходиться під їх юрисдикцією.

Стаття 4 вимагає від держав-учасниць забезпечити, щоб усі катування були злочинами згідно з її кримінальним законодавством. Більше того, ця стаття зобов'язує держави-учасниці зробити такі правопорушення караними відповідними покараннями, що відображають їх тяжкий характер. Цей документ встановлює, що кожна держава-учасниця вживає заходів для запобігання на будь-якій території, що перебуває під її юрисдикцією, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поведіння чи покарання, коли такі дії вчиняються або за спонуканням або за згодою чи згодою державної посадової особи чи іншої особи, яка діє в офіційній якості. Ці положення надзвичайно важливі для захисту психічного та фізичного здоров'я та запобігання інвалідності в контексті державних установ. Конвенція встановлює Комітет ООН проти катувань як договірний орган з просування та захисту прав людини, закріплених у цьому документі [9].

Конвенція про професійну реабілітацію та зайнятість інвалідів від 20.06.1983 року [8]. Це договір Міжнародної організації праці (МОП), спеціалізованої установи ООН. Він зобов'язує держави-учасниці формулювати, впроваджувати та періодично переглядати національну політику щодо професійної реабілітації та працевлаштування інвалідів (стаття 2). Крім того, підкреслюючи рівні можливості, він стверджує, що заходи, спрямовані на вирівнювання можливостей та лікування між працівниками з обмеженими можливостями та іншими працівниками, не повинні розглядатися як дискримінаційні щодо працівників з обмеженими можливостями [8].

Конвенція про права інвалідів від 13.12.2006 р. [7]. Ця Конвенція є першим всеосяжним договором про права людини 21 століття. Конвенція задумана як документ з прав людини з чітким аспектом соціального та економічного розвитку. Він підтверджує, що всі люди з усіма типами інвалідності (включаючи психічні) повинні користуватися усіма правами людини та основними свободами. Він уточнює та визначає, як усі категорії прав людини та основоположних свобод застосовуються до людей з інвалідністю, і визначає сфери,

де інваліди були адаптовані для ефективного здійснення своїх прав, та сфери, де їх права були порушені, і де захист прав повинен бути посилені. Факультативний протокол забезпечує конкретні механізми забезпечення виконання Конвенції [7].

Разом з тим, окрім міжнародного конвенційного механізму регулювання питання захисту прав та свобод людини необхідно розглянути декларації, принципи, стандарти та технічні документи.

Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. [4]. У Декларації зазначено, що всі люди вільні та рівні в правах та гідності. Це всеохоплююче положення передбачає, що люди з обмеженими можливостями також мають право користуватися своїми основними правами людини і наділяє всіх усіма правами і свободами, викладеними в Декларації, без різниці в будь-якому вигляді, наприклад, раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політична чи інша думка, національне чи соціальне походження, майно, народження чи інший статус (наш акцент). У ньому також зазначається, що не слід проводити різницю на основі політичного, юрисдикційного або міжнародного статусу особи або країни чи території, до якої ця особа належить, незалежно від того, незалежна вона, довіряє, не управляє собою чи не обмежується суверенітетом [4].

Стаття 7 зазначає, що всі особи рівні перед законом і мають право на рівний захист закону без будь-якої дискримінації. Стаття 19 захищає право на свободу думки та вираження поглядів, включаючи право дотримуватися думок без втручання та шукати, отримувати та передавати інформацію та ідеї через будь-які засоби масової інформації та незалежно від кордонів. Декларація визнавала право на працю, на вільний вибір роботи, на справедливі та сприятливі умови праці, на захист від безробіття та на медичну допомогу.

Стаття 5 захищає кожну особу від тортур або жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання. У статті 25 (1) Декларація охоплює соціально-економічні права людей з обмеженими можливостями, зокрема, право на належний рівень життя та право на безпеку у випадку безробіття, хвороби, інвалідності (наш акцент), вдовства та похилий вік [4].

Декларація про права розумово відсталих осіб від 20.12.1971 р. [3]. Незважаючи на термінологію (навіть при використанні терміна «розумово відсталий» для характеристики осіб з інтелектуальними вадами), він встановлює, що особи з інтелектуальними вадами мають «ті самі права, що й інші люди», і що ці права не можуть бути обмежені без належного процесу.

Принципи захисту осіб з психічними захворюваннями та поліпшення охорони психічного здоров'я (відомі як «Принципи психічного здоров'я») від 17.12.1991 [12]. Ці принципи вважаються одним із найбільш повних та детальних міжнародних стандартів для людей з психічними вадами. Вони містять керівні принципи щодо створення або оцінки національних систем психічного здоров'я та пропонують тлумачення загальних норм прав людини в контексті психічного здоров'я. Вони вже використовувалися як модель законодавства про психічне здоров'я та як керівництво для перегляду та перегляду політики щодо психічного здоров'я та реструктуризації служб психічного здоров'я. Вони заявляють, що особи з психічними вадами користуються усіма правами та основними свободами, про які йде мова загальні конвенції з прав людини. Крім того, вони заявляють, що найважливішими правами і свободами для людей з психічними вадами є право на медичну допомогу, право на поводження з гуманністю та повагою, право на рівний захист, право на піклування в громаді, право на надання поінформованої згоди до отримання будь-якого лікування, право на приватне життя, свободу спілкування, свободу віросповідання, право добровільного прийому та право на судові гарантії [12].

Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для людей з інвалідністю від 20.12.1993 [14]. Стандартні правила встановлюють керівні принципи щодо реалізації основних прав та основних свобод, викладених у міжнародних документах, що стосуються інвалідів. На сьогоднішній день вони є найбільш вичерпним набором стандартів прав людини щодо політики щодо інвалідності та є зобов'язанням урядів активно домагатися вирівнювання можливостей для людей з інвалідністю. Ці Правила підкреслюють права інвалідів - та їх організацій - брати участь у розробці нового законодавства з питань, що їх стосуються. Очікується, що уряди сприятимуть цьому залученню, і робитимуть це суттєво. Замість чисто символічної участі купки людей з інвалідністю, похованих у великих комітетах численних спеціалістів чи представників влади, Правила передбачають участь, яка забезпечує, щоб голоси людей з інвалідністю були повністю почуті в процесі. Відповідно до Правил, люди з обмеженими можливостями, їхні сім'ї та адвокати громад повинні бути залучені до планування, проектування, впровадження та оцінки програм послуг, підтримки та нагляду. Виконання Стандартних правил контролюється Спеціальним доповідачем з питань інвалідності [14].

Загальний коментар 5 Комітету ООН з економічних, соціальних та культурних прав 1994 [11]. Цей коментар аналізує зобов'язання держав щодо рівних прав чоловіків та жінок-інвалідів перед законом; права, що стосуються праці, соціального забезпечення, захисту сім'ї, матері та діти-інваліди; свобода пересування; насолода фізичним та психічним здоров'ям; освіта та участь у культурному житті; і користування перевагами наукового прогресу.

Загальний коментар 14 Комітету ООН з економічних, соціальних та культурних прав 2000 [11]. У цьому коментарі Комітет аналізує зміст, обсяг та зобов'язання держав-членів, що випливають із статті 12 Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права (право на користування найвищим досяжним рівнем здоров'я). Комітет встановлює, що право на здоров'я тісно пов'язане та залежить від здійснення інших прав людини, таких як життя; недискримінація; рівність; свобода від нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження; право на об'єднання, збори та пересування; харчування; житло; працевлаштування; та освіта. Це стосується інвалідів як групи, вразливість якої вимагає спеціальних, відносно недорогих програм, що

пропонують доступ до медичних закладів, товарів та послуг без дискримінації. Загальна рекомендація 18 Комітету з ліквідації дискримінації щодо жінок наголошує, що жінки-інваліди обтяжені подвійною дискримінацією щодо їхньої статі та їхнього стану як інвалідів. Таким чином, рекомендація розглядає їх як особливо вразливу групу та закликає уряди надавати інформацію про жінок-інвалідів у періодичних звітах, а також про спеціальні заходи, які вони вжили для забезпечення рівного доступу цих жінок до освіти, працевлаштування та охорони здоров'я та що вони можуть брати участь у всіх сферах соціального та культурного життя [11].

Декларація про права інвалідів від 9.12.1975 [2]. Ця декларація, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН, вперше спробувала визначити поняття «інвалідність»; вона включає кілька соціальних, цивільних, економічних та політичних прав [2].

Резолюція ВООЗ WHA58.23 Інвалідність, включаючи профілактику, лікування та реабілітацію від 16-25.05.2005 [13]. Ця резолюція, прийнята 58-ю Всесвітньою асамблеєю охорони здоров'я, просить директора ВООЗ активізувати співпрацю в рамках Організації з метою сприяння забезпеченню прав та гідності інвалідів та закликає держави-члени брати активну та конструктивну участь у підготовчій роботі до ООН Конвенція про права інвалідів [13].

Висновки. Таким чином, конвенційний механізм із забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю є комплексною системою міжнародних актів, що регулюють вивчене питання. Зафіксовано також утворення конвенційних (договірних) органів, що також відносимо до міжнародного механізму забезпечення прав осіб з інвалідністю. Зауважимо, що кожен із вивчених документів має універсальний характер та прийнятий на наднаціональному рівні. У свою чергу, Україна є країною-учасницею проаналізованих міжнародних угод, а тому зобов'язується дотримуватися всіх закріплених у них принципів поваги та дотримання прав і свобод осіб з інвалідністю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- 1.15 % НАСЕЛЕННЯ СВІТУ – ЦЕ ЛЮДИ З ІНВАЛІДНІСТЮ! URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-12/analit-yakushenko-social-policy-9-2019.pdf>
2. Декларація про права інвалідів: Міжнародний документ від 09.12.1975 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_117#Text
3. Декларація про права розумово відсталих осіб: Міжнародний документ від 20.12.1971 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_119#Text
4. Загальна декларація прав людини: Міжнародний документ від 10.12.1948 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015
5. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок: Міжнародний документ від 18.12.1979 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text
6. Конвенція про права дитини: Міжнародний документ від 20.11.1989 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021
7. Конвенція про права інвалідів: Міжнародний документ від 13.12.2006 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text
8. Конвенція про професійну реабілітацію та зайнятість інвалідів: Міжнародний документ від 20.06.1983 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_065#Text
9. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводжень чи покарань: Міжнародний документ від 10.12.1984 URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_085
10. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права: Міжнародний документ від 16.12.1966 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text
11. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права: Міжнародний документ від 16.12.1966 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042
12. Принципи захисту осіб з психічними захворюваннями та поліпшення охорони психічного здоров'я (відомі як «Принципи психічного здоров'я»): Міжнародний документ від 17.12.1991 URL: <http://prava-lyudyny.org/pryntsyruy-zahystu-psyhichno-hvoryh-osib-i-polipshennya-psyhiatrychnoyi-dopomogy/>
13. Резолюція ВООЗ WHA58.23 Інвалідність, включаючи профілактику, лікування та реабілітацію: Міжнародний документ від 16-25.05.2005 URL: https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA58-REC1/russe/A58_2005_REC1-ru.pdf
14. Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для людей з інвалідністю: Міжнародний документ від 20.12.1993 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_306#Text

REFERENCES:

- 1.15 % Naseleennia svitu – tse liudi z invalidnistiu! [15% of the population of the world are people with disabilities!]. Retrieved from: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-12/analit-yakushenko-social-policy-9-2019.pdf> [in Ukrainian].
2. Deklaratsiia pro prava invalidiv. [Declaration on the Rights of Persons with Disabilities]. (1975, December 09). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_117#Text [in Ukrainian].
3. Deklaratsiia pro prava rozumovo vidstalykh osib [Declaration of Mentally Retarded Persons]. (1971, December 20). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_119#Text [in Ukrainian].
4. Zahalna deklaratsiia prav liudyny [Universal Declaration of Human Rights]. (1948, December 10). Retrieved

from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 [in Ukrainian].

5. Konventsiiia pro likvidatsiiu vsikh form dyskryminatsii shchodo zhinok [Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women]. (1979, December 18). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text [in Ukrainian].

6. Konventsiiia pro prava dytyny [Convention on the Rights of the Child]. (1989, November 20). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021 [in Ukrainian].

7. Konventsiiia pro prava invalidiv. [Convention on the Rights of Persons with Disabilities]. (2006, December 13). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text [in Ukrainian].

8. Konventsiiia pro profesiinu reabilitatsiiu ta zainiatist invalidiv [Convention on Vocational Rehabilitation and Employment of Persons with Disabilities]. (1983, June 20). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_065#Text [in Ukrainian].

9. Konventsiiia proty katuvan ta inshykh zhorstokykh, neliudskykh abo takykh, shcho prynyzhuiut hidnist, vydiv povodzhen chy pokaran [Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment]. (1984, December 10). Retrieved from: [in Ukrainian].

10. Mizhnarodnyi pakt pro ekonomichni, sotsialni ta kulturni prava. [International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights]. (1966, December 16). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text [in Ukrainian].

11. Pryntsypy zakhystu osib z psykhychnymy zakhvoriuvanniamy ta polipshennia okhorony psykhychnoho zdorovia (vidomi yak «Pryntsypy psykhychnoho zdorovia»). [Principles for the Protection of Persons with Mental Illness and the Improvement of Mental Health (known as the "Principles of Mental Health")]. (1991, December 17). Retrieved from: <http://prava-lyudyny.org/pryntsypy-zahystu-psyhichno-hvoryh-osib-i-polipshennya-psyhiatrychnoyi-dopomogy/> [in Ukrainian].

12. Rezoliutsiia VOOZ WHA58.23 Invalidnist, vkluchchaiuchy profilaktyku, likuvannia ta reabilitatsiiu. [WHO Resolution WHA58.23 Disability, including prevention, treatment and rehabilitation]. (2005, May 16-25). Retrieved from: https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA58-REC1/russe/A58_2005_REC1-ru.pdf [in Ukrainian].

13. Standartni pravyla zabezpechennia rivnykh mozhlyvostei dlia liudei z invalidnistiu. [Standard Rules for Ensuring Equal Opportunities for People with Disabilities]. (1993, December 20). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_306#Text [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 13.10.2019

УДК 342.958

Коробенко Сергій Віталійович,

здобувач кафедри цивільного, господарського і адміністративного права та
правоохоронної діяльності Інституту права та суспільних відносин
Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

e-mail: sergey@korobenko.com

<https://orcid.org/0000-0002-2481-5269>

ПРИНЦИПИ ДІЯЛЬНОСТІ МИТНИХ ОРГАНІВ ЯК УЧАСНИКІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНИХ ПРОВАДЖЕНЬ

У статті запропоновано визначення базової категорії дослідження проблеми адміністративно-юрисдикційних проваджень в діяльності митних органів – принципів діяльності митних органів як учасників зазначених проваджень.

На основі узагальнення існуючих теоретичних напрацювань вчених та спираючись на чинне законодавство, що регулює діяльність митних органів, сформовано ознаки вказаних принципів та надано їх перелік. Запропоновано всі принципи діяльності митних органів як учасників адміністративно-юрисдикційних проваджень систематизувати за ознакою характеру закономірностей, які вони відтворюють: принципи державно-службової діяльності посадових осіб митних органів; загальні принципи діяльності митних органів як учасників зазначених проваджень; спеціальні принципи діяльності.

Наголошено на відкритому характері запропонованого переліку принципів діяльності митних органів як учасників адміністративно-юрисдикційних проваджень. Серед зазначених принципів виділено ті, що є спільними для усіх видів адміністративно-юрисдикційних проваджень, в яких беруть участь митні органи (їх посадові особи): верховенство права; законність; справедливість; гуманізм; відкритість; прозорість; гласність; незалежність; офіційний характер; професійність; добросовісність; захист інтересів громадянина, держави. З'ясовано, що зміст зазначених принципів може трансформуватись залежно від виду адміністративно-юрисдикційного провадження – позовного чи адміністративно-деліктного.

Ключові слова: принцип, митні органи, адміністративно-юрисдикційні провадження, верховенство права, законність, професійність, персональна відповідальність, захист інтересів.

Korobenko S. PRINCIPLES OF CUSTOMS AUTHORITIES' ACTIVITIES AS PARTICIPANTS OF ADMINISTRATIVE AND JURISDICTIONAL PROCEEDINGS

The author of the article has offered the definition of the basic category of research of administrative and jurisdictional

2019. Випуск 6. Спецвипуск. Том 2.